

Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-0649279	Datum opzoeking:	5/06/2026
Referentienummer:	UITBERGEN - Veerstraat 2B Bus 3	Zoekdata:	42022A0646/00D000
Perceel:	42022A0646/00D000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Berlare afdeling BERLARE 2 AFD/UITBERGEN/, sectie A met perceelnummer 0646/00D000 [42022A0646/00D000]

Informatievraag: Beschermd onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is geen beschermd onroerend erfgoed

Legende

 Cultuurhistorische landschappen	 Monumenten
 Archeologische sites	 Overgangszones
 Stads- en dorpsgezichten	

Informatievraag: Vastgestelde inventaris onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in een vastgestelde inventaris

Legende

 Landschapsatlas	 Archeologische zones
 Landschapelijk erfgoed	 Bouwkundig erfgoed

Informatievraag: Erfgoedlandschap (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in het erfgoedlandschap

Legende

- Landschapelijk erfgoed

Informatievraag: Unesco werelderfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in de Unesco Werelderfgoedlijst

Legende

- Bufferzones
- Kernzones

Informatievraag: Gebieden geen archeologie (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend erfgoed is niet opgenomen in gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt

Legende

- Gewestelijk
- Gemeentelijk

Informatievraag: Erfgoed plannen (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen erfgoed plannen

Legende

- Beheersplannen
- Onroerenderfgoedrichtplannen

Informatievraag: Wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- **Oude Scheldemeander van Overmere-Donk en Berlare Broek:**
Landschappelijk (detail zie bijlage)

Legende

- Archeologische erfgoed elementen
- Archeologische erfgoed gehelen
- Bouwkundig erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed gehelen

Informatievraag: Archeologienota's (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen goedgekeurde archeologienota's

Legende

- Archeologienota's

Informatievraag: Eindverslag archeologie (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen eindverslagen van archeologisch onderzoek

Legende

 Eindverslag archeologie

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Beschermd onroerend erfgoed

De minister bevoegd voor onroerend erfgoed kan een goed beschermen als het door de erfgoedwaarden van algemeen belang is. Het moet minimaal in de staat blijven waarin het zich bevond op het moment van de bescherming.

Is het onroerend goed beschermd, dan gelden er verschillende specifieke juridische (per monument, stads- of dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap) gevolgen om het behoud ervan te garanderen. Bovendien kan je beroep doen op verschillende vormen van financiële ondersteuning.

Er zijn vier mogelijke vormen van bescherming: een beschermd monument, een beschermd cultuurhistorisch landschap, een beschermd stads- of dorpsgezicht en een beschermde archeologische site. Binnen elk van deze statuten is het mogelijk om een overgangszone in te stellen. Zo'n zone ondersteunt de erfgoedwaarden van het beschermde goed.

Vastgesteld onroerend erfgoed

De vaststelling van een inventaris is één van de instrumenten die de Vlaamse overheid kan inzetten om onroerend erfgoed te behouden. Hiermee bevestigt de bevoegde minister dat alle erfgoeditems op een vastgestelde lijst erfgoedwaarde bezitten en nog altijd bewaard zijn. Bij een vastgesteld item moet de overheid, eigenaar of beheerder rekening houden met rechtsgevolgen. De rechtsgevolgen zijn minder uitgebreid dan bij een beschermd erfgoed. Bovendien gelden voor alle vastgesteld bouwkundig en landschappelijk erfgoed in Vlaanderen eenzelfde set rechtsgevolgen.

Het onroerenderfgoeddecreet voorziet bevoegdheid voor steden en gemeenten voor het inventariseren van bouwkundig en landschappelijk erfgoed. De Vlaamse overheid inventariseert het archeologisch erfgoed, varend erfgoed en de landschappelijke gehelen (Landschapsatlas).

Erfgoedlandschap

Anders dan bij een bescherming of vaststelling van een onroerend goed verloopt de procedure van een erfgoedlandschap via de regelgeving Ruimtelijke Ordening. Als er voor een gebied een RUP wordt opgemaakt, kan de plannende overheid (gemeente, provincie of Vlaanderen) ervoor kiezen om hier ook een erfgoedlandschap in af te bakenen. Zo kunnen er stedenbouwkundige voorschriften gekoppeld worden aan het erfgoedlandschap waarmee ingezet wordt op erfgoedzorg. Wordt je goed erfgoedlandschap, moet je rekening houden met zorgplicht.

Unesco werelderfgoed

De Werelderfgoedconventie van 1972 betracht cultureel en natuurlijk erfgoed dat van unieke en universele waarde is voor de mensheid, te bewaren en te ontsluiten voor toekomstige generaties. Meer dan 190 lidstaten hebben deze Conventie ondertekend. België is sinds 1996 ook partij bij het Werelderfgoedverdrag. Zowel cultureel als natuurlijk erfgoed, als erfgoed dat daarvan een gecombineerde vorm is, kan voor de Werelderfgoedlijst worden voorgedragen. Vlaanderen telt momenteel zeven beschermingen op de Werelderfgoedlijst: een serie van 13 begijnhoven en van 26 belforten, het atelier Plantin-Moretus, de woning Giuette, de volledige Brugse binnenstad, het Zoniënwoud, de Wortel-Kolonie en begraafplaatsen en herdenkingsites van WO I.

Gebieden geen archeologie

De kaart wordt sinds 2016 periodiek vastgesteld door het agentschap. Op die manier kunnen percelen of gebieden die beantwoorden aan de criteria voor opname op korte termijn op de kaart opgenomen worden. Dit geeft bouwheren, verkavelaars en ontwikkelaars met plannen voor dergelijke percelen de mogelijkheid om vrijgesteld te worden van een archeologisch vooronderzoek, zonder vertraging en bijkomende kosten.

Plannen

Een goedgekeurd beheersplan legt geen actieve verplichtingen op. Het is en blijft een geconcretiseerde beheersvisie voor een erfgoedplaats. Toch heeft het document in zekere mate een 'dwingend' kader waarbinnen je moet blijven: als je werken wil uitvoeren, moeten ze stroken met de beheersdoelstellingen uit het beheersplan. Zijn de beheersdoelstellingen niet meer passend, dan kan je een aanpassing van het beheersplan aanvragen of een nieuw beheersplan opmaken. De geldigheidsduur van een plan is 24 jaar. In bepaalde gevallen heb je een goedgekeurd beheersplan nodig om een erfgoedpremie aan te vragen.

Geïventariseerd wetenschappelijk onroerend erfgoed

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft de expliciete opdracht om al het waardevolle onroerend erfgoed in Vlaanderen te inventariseren. Door de jaren heen zijn er meerdere wetenschappelijke inventarissen opgemaakt over bouwkundig, landschappelijk en archeologisch erfgoed.

Geïventariseerd onroerend erfgoed is opgenomen in een wetenschappelijke inventaris. Zo'n opname heeft geen rechtsgevolgen. Het goed wordt enkel beschreven en gedocumenteerd.

Archeologienota's en nota's

Een bouwheer is in bepaalde gevallen verplicht om een archeologienota toe te voegen aan een vergunningsaanvraag. Hij stelt daarvoor een erkend archeoloog aan om een archeologisch vooronderzoek uit te voeren en een archeologienota op te stellen. Of je verplicht bent een archeologienota toe te voegen aan je vergunningsaanvraag is onder meer afhankelijk van: oppervlakte perceel en bodemingreep, ruimtelijke bestemming van perceel en of het terrein zich situeert in een beschermde archeologische site, in een vastgestelde archeologische zone of in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

Eindverslag archeologisch onderzoek

Bij bouw- of verkavelingsprojecten maakt een erkend archeoloog verschillende verslagen op om archeologisch erfgoed te documenteren. De bouwheer moet aangeven of er archeologisch erfgoed op het terrein wordt verwacht en hoe hiermee zal worden omgegaan. Een vooronderzoek resulteert in een archeologienota of een nota bij een uitgesteld vooronderzoek. Als uit het vooronderzoek blijkt dat een archeologische site verder onderzocht moet worden, volgt een opgraving, uitgevoerd door een erkend archeoloog. Binnen twee maanden na het veldwerk maakt de archeoloog een archeologierapport met voorlopige bevindingen, dat aantoont dat het werk op het terrein is voltooid en de bouwwerkzaamheden kunnen beginnen. Het definitieve eindverslag, met alle onderzoeksresultaten, wordt binnen twee jaar na de opgraving bezorgd.

Wetgeving

Decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 (Belgisch Staatsblad 17 oktober 2013 en 15 april 2014). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Meer info

www.onroerenderfgoed.be

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van het Agentschap Onroerend Erfgoed, Koning Albert-II-Laan 19, bus 5, 1210 Brussel en Digitaal Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootchalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van het Agentschap Onroerend erfgoed via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - support@realsmart.be

Bijlage

Informatieaanvraag Onroerend erfgoed

(Referentienummer: UITBERGEN - Veerstraat 2B Bus 3)

Wetenschappelijke inventaris

Oude Scheldemeander van Overmere-Donk en Berlare Broek

Beknopte karakterisering

Typologies veenwinning, kunstmatige watervlakken, eendenkooien, aanplanten, paleomeanders, afgesneden meanders, veenbodems, oeverwallen, valleien, broekbossen, graslanden, veenwinning, grachten (infrastructuur), kunstmatige watervlakken, parken, kastelen, kanalen (infrastructuur), eendenkooien, dreven, kunstmatige watervlakken, veenwinning, loofbossen, moerassen, oeverwallen, aanplanten, meanders

Datering eerste helft 19de eeuw, vierde kwart 18de eeuw, vierde kwart 17de eeuw

Betrokken personen

- Van Sande, Hera (Ontwerper)
- Van Sande, Hera (Ontwerper)

Beschrijving

Het gebied 'Oude Scheldemeander van Overmere-Donk en Berlare Broek' omvat een (afgesneden) paleomeander van de Schelde gelegen op de linkeroever van de Schelde. Deze meander is heel goed herkenbaar in het landschap omdat door de lage ligging van de meander het om zeer natte gebieden gaat waar veen kon groeien en later ook veenwinning plaatsvond. De waterplassen die hierbij ontstonden volgen de oude meander en benadrukken deze vorm. Het deelgebied Turfput en Het Broek bevinden zich respectievelijk ten noorden en westen van Berlare. Ze vormen samen een ongeveer 300 meter brede en 5 kilometer lange, sikkelvormige strook tussen Berlare-Sluis en Overmere-Donk. In dezelfde meander ten zuidwesten van Berlare ligt het Donkmeer, ook gekend als Overmere-Donk, waar een goed bewaarde eendenkooi ligt.

Fysische geografie

Dit gebied ligt ten westen van Berlare, aan de linkeroever van de Schelde. Waarschijnlijk vond in het begin van het laatglaciaal (15 500 tot 11 500 jaar geleden) de overgang plaats van een verwilderd naar een meanderend rivierpatroon. De oorzaak van de overgang was het milder wordende klimaat en de toename van de plantengroei, waardoor de vegetatie verdichtte en de erosie afnam. In een meanderende rivier vindt aan de buitenkant van de bochten erosie plaats en aan de binnenkant afzetting van materiaal. Hierdoor verlegt de rivier geleidelijk haar loop in de richting van de buitenkant van de bochten. Erosie en afzettingen gebeuren vooral bij extreem hoge waterstanden, waarbij in de binnenbocht zogeheten sikkelbanken worden gevormd. Die zijn als lage, gebogen ruggen in het landschap zichtbaar. Vooral tussen Gent en Dendermonde heeft de Schelde in die periode een groot aantal fossiele meanderbochten achtergelaten, bijvoorbeeld die van Overmere-Donk, Kalken en Laarne-Damvallei. De overgang van een verwilderd naar een

meanderend rivierpatroon ging gepaard met een insnijding, waardoor de toenmalige Scheldevlakte enkele meters beneden het algemene opvullingsniveau van de Vlaamse Vallei kwam te liggen. Die insnijdingsfase was bepalend voor het uitzicht van de huidige riviervlakte, omdat latere riviererosie en afzetting zich grotendeels beperkten tot het gebied binnen de laatglaciale overstromingsvlakte. Hierdoor komen de grenzen van de laatglaciale riviervlakte langs een groot deel van de Schelde overeen met die van de huidige alluviale vlakte. De hoogte in de alluviale vlakte van de Schelde varieert tussen de 3 à 4 meter boven zeeniveau. De afgevlakte zandige donken hebben een hoogte tussen de 4 en 5 meter. De duinen binnen de riviervlakte zouden later als hogere, drogere donken midden in het vochtige alluvium vestigingsplaatsen bij uitstek vormen voor de mens. Op veel van deze duinmassieven liggen luxueuze villawijken.

De afsnijding van de meander van Overmere had ongeveer 10.000 jaar geleden plaats waarna de veenvorming begon. Duizenden jaren verliepen vooraleer de meander volledig opgevuld was door dit verlandingsproces.

Volgens de tertiair-geologische kaart primeren in dit gebied lichtgrijze, fijne, kalk-, fossiel- en soms glauconiethoudende zanden met basisgrind en soms kalksteenbanken behorend tot de Formatie van Lede (eoceen, 53 tot 33,7 miljoen jaar geleden) en de groene tot grijsgroene, fijne, glauconiet-, glimmer- en soms kleihoudende zanden met plaatselijk dunne zandsteenbankjes behorend tot het Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge, eoceen, 53 tot 33,7 miljoen jaar geleden). De quartaire afzettingen bestaan uit holocene en/of tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de pleistocene sequentie.

Het gebied vormt op bodemkundig vlak een unicum. De voortschrijdende beweging van de meander in noordelijke richting is duidelijk afleesbaar in een afwisseling van bodemtypes. Dit wordt ook wel een kronkelwaard genoemd en is ook afleesbaar in het reliëf. Dit zijn onder andere natte zandleembodems, meer kleiige bodems, en veenbodems. In het zuidwesten van het gebied zijn de bodems zwaarder (zware klei) dan in het noordoosten (zandiger).

Cultuurhistorie

Het gebied bestond voor een groot gedeelte uit zeer natte en venige gebieden. De meer zandlemige en kleigronden werden gebruikt voor weiland en waar mogelijk akkers. De oude meander zelf echter, waarin een dikke laag veen zat en dat bijzonder nat was, bleef praktisch onaangeroerd tot de tweede helft van de 17de eeuw. Pas op het eind van de 17de eeuw begon men het turf te steken. Vermoedelijk eerst in het oostelijke deel van de meander omdat daar vlakbij bebouwing lag (Het Broek en Turfput). Op de kabinetskaart van de Ferraris is te zien dat de meander ten oosten van Donk dan al vrijwel geheel uit water bestaat. Op deze kaart is er echter nog geen spoor van het Donkmeer. Op de plaats van het huidige meer worden boerderijen, percelen en een eendenkooi, 'die Coye' aangeduid. De twee nu nog bestaande beken, de Kappelbeek en de Tweegootsloot, vindt men wel terug. Dit betekent dat de turfwinning pas na circa 1777 plaatsvond. Het turf was voor de boeren een waardevolle brandstof en werd vooral in de 17de en 18de eeuw opgegraven. Men schat dat in totaal 6 miljoen m³ ontgonnen werd. De aaneenschakeling van turfputten, samen met enkele overstromingen van de Schelde, verklaart het ontstaan van het Donkmeer. Voor 1850 zal het Donkmeer gegraven zijn, op de kaart van Vandermaelen hebben de meeste waterplassen hun huidige omvang. De ontginning is na 1850 heel beperkt geweest. Toch werd er in de oorlogsjaren ook nog turf gestoken. Later is verschillende keren geprobeerd het gebied droog te leggen om vruchtbare landbouwgronden te maken.

De Parijse familie Bouilliers bouwde in 1778 een streng - [classicistisch buitenverblijf](#) op een domein naast de Schelde. Rond het kasteeldomein ligt het [park](#) dat heel wat merkwaardige bomen bezit. Het kasteel is via een mooie dreef met het dorp Uitbergen verbonden. Deze dreef loopt parallel met de Schelde.

Het Broek vormde omstreeks het midden van de 19de eeuw samen met de Turfput en het Donkmeer één groot vijvergebied binnen de afgesneden meander. De gemeente Berlare verkocht het gebied in 1854 met de verplichting het droog te leggen. Een poging daartoe werd onder meer ondernomen door de gebroeders Van der Elst uit Brussel die in 1860 een plan indienden voor het plaatsen van twee machines voor het droogleggen van Het Broek. De drooglegging door hun [pompinstallatie](#) slaagde slechts gedeeltelijk. Op 10 augustus 1860 kwam Het Broek in het bezit van baron M. de Hirsch de Gerenth, bankier te Brussel. Volgens het kadasterarchief liet hij in 1862 aan Schuitje een stoomwatermolen oprichten en onder leiding van ingenieur Theodoor Leysen slaagde het droog leggen van Het Broek in 1862.

Een enorme verlanding was het gevolg van de droogmaling. De oppervlakte en diepte van het meer waren dus gedurende de laatste eeuwen erg wisselend, ook wel doordat het meer in verbinding bleef met de Schelde. Er werd in totaal ongeveer 180 ha landbouwgrond gewonnen. Wegens de grote diepte kon het Donkmeer niet volledig ontwaterd worden

Het Donkmeer is, samen met het gebied er rond, steeds privé-eigendom geweest. Dit betekent dat elke eigenaar zijn eigen ideeën had over de toegankelijkheid voor het publiek, over de toestemming om te vissen enzovoort. In het begin van de 20ste eeuw zag het meer er dan ook totaal anders uit dan nu: er waren uitgestrekte rietkragen. De ontwikkeling van het volkstoerisme rond het Donkmeer gaat terug tot het einde van de 19de eeuw. Al in het begin van de 20ste eeuw was dit gebied een toeristische trekpleister voor waterrecreatie zoals vissen, spelevaren, zwemmen, en voor wandelaars en fietsers. Talrijke horecazaken, cafés, restaurants gespecialiseerd in palinggerechten en restaurants, veelal in een pittoreske stijl, werden opgericht aan de oevers van het meer, vooral aan de noordzijde. Het Donkmeer groeide vlug uit tot een populair recreatieoord voor eendagstoeristen vanuit de omliggende steden Gent, Dendermonde en Aalst. De stoomtram van Gent naar Zele - Hamme, in gebruik genomen in 1891, maakte rond 1900 publiciteit voor excursies naar het "schoone meer Overmeire-Broeck". Ook toenmalige cafés werden afgebeeld op lithografieën van A. Heins, zoals Villa Elvira, In den Jager, Chalet du Bodega, Chalet du Nénuphar.

De omgeving van het meer lokte ook veel kunstenaars, vooral de landschapsschilders van de Dendermondse school. Zij verbleven hier in de eerste villa's die rond het meer werden gebouwd. In 1937 werd een Vereniging tot bevordering van het Toerisme opgericht, de latere VVV Donkmeer. Op 25 juni 1938 vond het eerste waterfeest plaats, uitgegroeid tot een jaarlijkse traditie in augustus.

Na het overlijden van graaf Visart de Bocarmé, kasteelheer en burgemeester van Uitbergen, werd het meer dat zijn bezit was, in 1952 door de nieuwe kasteelheer, baron de Crombrugge de Picquendaële, verkocht. De nieuwe eigenaar was de 'Intercommunale voor Exploitatie van het Donkmeer', opgericht door de gemeenten Berlare, Overmere en Uitbergen. Vanaf dat moment nam de toeristische uitbating van het meer en de omgeving in sterke mate toe. Dit verhoogde de druk op het meer. Op topografische kaarten herken je onmiddellijk het toeristische deel van het Donk. Er zijn asfaltwegen en er is vooral door de horeca veel gebouwd.

In 1972 startte naast het meer, in het zuidwesten, een 75 ha grote zandwinning, eigendom van DDS: Intercommunale Durme-Dender-Schelde. Hierdoor daalde het waterpeil van de Donk meermaals, zodat toevoeging van Scheldewater nodig was. De intercommunale voor het Donkmeer werd ontbonden en er ontstond een 'Regie van het Donkmeer'. Die is vooral bekommerd om de instandhouding van de visrecreatie. Ondertussen stopte ook de DDS met de zandwinning en plande men voor dit gebied een nieuw recreatiecentrum "Nieuwdonk", gelegen ten zuiden van de eendenkooi.

Eendekooien

In het gebied lagen twee eendenkooien. Die ten oosten van Donk is verdwenen, deze eendenkooi is op terrein niet meer terug te vinden. De eendenkooi nabij het Donkmeer echter is wel goed bewaard en in 2007-2008 gerestaureerd. Dit gebeurde in het kader van een in 1992 goedgekeurd beheersplan van het Donkmeer. De eendenkooi, een aanvankelijk als commerciële vangplaats van eenden aangelegde vijver, werd met zijn zeer specifieke vorm met 4 gebogen vangarmen al op de kaart van 1678 van A. Schockaert aangegeven. De kooi bleef voor de eendenjacht in werking tot 1930. In 1961 werd de eendenkooi voor het publiek opengesteld als natuur- en vogelreservaat later aangevuld met een educatief vogel- en dierenpark.

De historisch verantwoorde restauratie van de eendenkooi (2007-2008) vormt het hoofdthema van de recente cultuurhistorische en natuureducatieve herinrichting van de site. Deze uitzonderlijk goed bewaarde Vlaamse kooisite is bereikbaar vanuit het westen vanaf Brielstraat of vanuit het oosten vanaf Donklaan (via A. Nelenpad, Uitbergen). Bij een eendenkooi hoorde in de regel een kooihuisje als verblijf voor de kooiman. Het eerder al gerenoveerde oude kooihuisje bij de eendenkooi van Overmere - Donk werd in 1994 door brand verwoest. In 1997 volgde de reconstructie ervan naar ontwerp van architect H. Van Sande (Berlare), op basis van beschikbare gegevens en andere vergelijkbare exemplaren. Het betreft een verankerd en gewit bakstenen huisje van circa 3 bij 6 meter onder rieten zadeldak. Het kooihuis is uitgerust met een alkoof en kleine open haard.

Vegetatie en fauna

De natte gronden vormen biologisch zeer waardevolle biotopen. Het Donkmeer en de andere kleinere open waterplassen in Het Broek en Turfput zijn van op de Biologische Waarderingskaart (versie 2, 1997-2010) "van oorsprong 'natuurlijk' eutroof water". De andere natte gronden kenmerken zich door biotopen zoals nitrofiel alluviaal elzenbossen, ook wel broekbossen genoemd. Verder zijn er aanplantingen van populieren met een dichte rijke en dichte ondergroei van wilg, els en hazelaar. Het Broek bestaat grotendeels uit populierenaanplanten met een dichte ondergroei van wilg en es.

Ten tijde van de bescherming (1977) werd in het oostelijke gebied de aanwezigheid van enkele zeldzame broedvogels, zoals fuut, grote karekiet, kleine karekiet, ijsvogel, woudaapje en sprinkhaanrietzanger, vastgesteld. De Turfput vormt een vaste overwinteringsplaats voor verschillende eendesoorten. De zuidelijke groenzone herbergt tal van zangvogels, zoals tjiftjaf, zwartkop, tuinfluiter, wielewaal, merel, zanglijster, grootlijster en matkopmees. Verder zijn ook de boomkruiper en grote bonte specht aanwezig. In de buurt van de Turfput overwinteren ransuilen.

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Tertiair-geologische kaart van Vlaanderen, Berlare, Strijdamstraat [online], <http://www.geopunt.be/> (geraadpleegd op 20 april 2015).
- Vlaams Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed, Agentschap Ruimtelijke Ordening Vlaanderen, Afdeling Ruimtelijke Ordening Oost-Vlaanderen, Onroerend erfgoed, archief.
- DE FACQ F., PEEL R., PIESSENS C., VAN DEN BOSSCHE H., *De open ruimte in Vlaanderen, Een geografisch-landschappelijke verkenning*, 3, *Scheldepolders, Land van Waas, Durmevallei, Binnen-Vlaanderen Oost*, Brussel, 1987, p. 29-43.
- DE WILDE I., DE MOOR S., VERSTRAETEN A., *Langs Vlaamse Wegen, wandelen en fietsen in Berlare*, Antwerpen, 1999.
- DE WINNE L., *Donkmeer en Nieuwdonk te Overmere/ Berlare, Toekomstgerichte waterrecreatie*, Toerisme Oost-Vlaanderen, Tijdschrift voor recreatie en cultuur, XL, 3, 1992, p.102-105.
- MAERTENS J., *Over de oorsprong van het Donkmeer*, Heemkundige Kring Overmere, XXV, 3, 2007, p. 113-119.
- STEVENS R., *De eendenkooi van het Donkmeer*, Heemkundige Kring Overmere, XXVII, 1, 2009, p. 3-47.
- STEVENS R., *Donkmeer dankt zijn ontstaan aan het turfsteken*, Heemkundige Kring Overmere, XXII, 1, 2004, p. 3-18.
- VAN WAELVELDE W., *Donkmeer te Berlare*, s.l., 1980.
- VENNEMAN R., ADAM A., ADAM M., *Berlare in prentkaarten, prentkaarten van de deelgemeente Berlare*, 1984, p. 173.
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000449, De Turfput (DENEFF R., 1977).
- BOGAERT C., DUCHENE H., LANCLUS K. & VERBEECK M. 2005: Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie Oost-Vlaanderen, Gemeenten: Berlare, Buggenhout, Lebbeke, Waasmunster, Hamme en Zele, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 20N, onuitgegeven werkdocumenten.
- Biologische Waarderingskaart van Vlaanderen (versie 2, 1997-2010), Berlare, Strijdamstraat [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bwk/#> (geraadpleegd op 20 april 2015).
- Databank Landschapsatlas Vlaanderen [CD-rom uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling

De Turfput en Het Broek bevinden zich in een afgesneden Scheldemeander. Dit gebied vormt het laatste, min of meer ongerept halfnatuurlijk moerasgebied van het geheel van Overmere-Donk. Vanaf het einde van de 17de eeuw werd hier turf gewonnen.

Fysische geografie

Topografie

De aan elkaar grenzende deelgebieden Turfput en Het Broek bevinden zich ten noorden en westen van Berlare, op de linkeroever van de Schelde, meer bepaald in een afgesneden meander. In dezelfde meander ligt het Donkmeer, gekend als Overmere-Donk. De Turfput en Het Broek vormen samen een ongeveer 300 meter brede en 5 kilometer lange, sikkelvormige strook tussen Berlare-Sluis en Overmere-Donk. De gemiddelde hoogte bedraagt circa 2,5 meter +TAW.

Geologie en bodem

Volgens de tertiair-geologische kaart primeren in dit gebied de lichtgrijze, fijne, kalk-, fossiel- en soms glauconiethoudende zanden met basisgrind en soms kalksteenbanken behorend tot de Formatie van Lede (eoceen, 53 tot 33,7 miljoen jaar geleden) en de groene tot grijsgroene, fijne, glauconiet-, glimmer- en soms kleihoudende zanden met plaatselijk dunne zandsteenbankjes behorend tot het Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge, eoceen, 53 tot 33,7 miljoen jaar geleden).

Waarschijnlijk vond in het begin van het laatglaciaal (15500 tot 11500 jaar geleden) de overgang van een verwilderd naar een meanderend rivierpatroon plaats ten gevolge van het milder wordende klimaat en de toename van de plantengroei, waardoor de vegetatie verdichtte en de erosie afnam. Aan de buitenkant van de bochten volgde een uitschuring, aan de binnenkant afzetting van materiaal. Hierdoor verlegde de rivier geleidelijk haar loop in de richting van de buitenkant van de bochten. Uitschuring en afzettingen gebeurden vooral bij extreem hoge waterstanden, waarbij in de binnenbocht zogeheten sikkelbanken werden gevormd. Die zijn als lage, gebogen ruggen in het landschap zichtbaar. De overgang van een verwilderd naar een meanderend rivierpatroon ging gepaard met een insnijding, waardoor de toenmalige Scheldevlakte enkele meters beneden het algemene opvullingsniveau van de Vlaamse Vallei kwam te liggen. Die insnijdingsfase was bepalend voor het uitzicht van de huidige riviervlakte, omdat latere riviererosie en afzetting zich grotendeels beperkten tot het gebied binnen de laatglaciale overstromingsvlakte. Hierdoor komen de grenzen van de laatglaciale riviervlakte langs een groot deel van de Schelde overeen met die van de huidige alluviale vlakte. De afsnijding van de meander van Overmere had ongeveer 10000 jaar geleden plaats, toen de veenvorming een aanvang nam. Duizenden jaren verliepen vooraleer de meander volledig opgevuld was door dit verlandingsproces.

Het gebied vormt op bodemkundig vlak een unicum: de afwisseling van min of meer concentrische stroken alluviale zandleem en droog lemig zand markeert vermoedelijk het patroon van oeverwallen en beddingen, gevormd tijdens de schoksgewijze meanderverplaatsingen. Dit patroon is nog enigszins zichtbaar in het microreliëf. Alluviale klei werd in het zuiden afgezet na de meanderdoorbraak.

Vegetatie en fauna

Dit gebied vormt het laatste, min of meer ongerept halfnatuurlijk moerasgebied van het geheel van Overmere-Donk. In het oostelijk deel van de Turfput bevinden zich enkele kleine eilandjes en aan beide lengte-oeveren heeft zich een verlandingszone ontwikkeld. De noordelijke oever wordt door een rij populieren met daartussen struiken gescheiden van de tuinen en aanhorigheden langs de weg tussen Overmere en Zele. De zuidelijke kant is beter afgeschermd door een bredere groenstrook, bestaande uit een aanplanting van populieren met een dichte rijke en dichte ondergroei van wilg, els en hazelaar. Het Broek bestaat grotendeels uit populierenaanplanten met een dichte ondergroei van wilg en es. De Biologische Waarderingskaart (versie 2, 1997-2010) vermeldt de aanwezigheid van eutroof water, populierenaanplanten en nitrofiel alluviaal elzenbos.

Ten tijde van de bescherming (1977) werd in dit gebied de aanwezigheid van enkele zeldzame broedvogels, zoals fuut, grote karekiet, kleine karekiet, ijsvogel, woudaapje en sprinkhaanrietzanger, vastgesteld. De Turfput vormt een vaste overwinteringsplaats voor verschillende eendensoorten. De zuidelijke groenzone herbergt tal van zangvogels, zoals tjiftjaf, zwartkop, tuinfluiter, wielewaal, merel, zanglijster, grootlijster en matkopmees. Verder zijn ook de boomkruiper en grote bonte specht aanwezig. In de buurt van de Turfput overwinteren ransuilen.

Cultuurhistorie

Dit gebied bleef praktisch onaangeroerd tot de tweede helft van de 17de eeuw. Slechts op het einde van de 17de eeuw ging de turfwinning van start. Turf was voor de boeren een waardevolle brandstof en werd vooral in de 17de en 18de eeuw gewonnen. Waar deze turf weggehaald werd, ontstonden er putten. De aaneenschakeling hiervan, samen met enkele overstromingen van de Schelde, verklaart het ontstaan van het Donkmeer. Volgens de literatuur gebeurde dit in dit gebied het eerst in het oostelijke deel van de meander omdat er in de onmiddellijke omgeving woonkernen voorkwamen. De ontginning werd nadien in het Donkmeer voortgezet. Er werd zelfs nog turf gestoken tijdens de oorlogsjaren. Toch moet de ontginning na 1850 wel heel beperkt geweest zijn, aangezien uit oude kaarten blijkt dat de vorm van het Donkmeer sindsdien weinig veranderd is.

Op de kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) worden enkele grote vijvers aangeduid op de plaats van de Donk, graaf de Ferraris vermeldt in zijn verslag ook de turfwinning. Op latere kaarten, onder andere op de topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854), is een meer dat groter dan het huidige Donkmeer was te zien. De Donk is, samen met het gebied errond, steeds privé-eigendom geweest.

Het Broek vormde omstreeks het midden van de 19de eeuw samen met de Turfput en het [Donkmeer](#) één groot vijvergebied binnen de afgesneden meander. De gemeente Berlare verkocht het gebied in 1854 met de verplichting het droog te leggen. Een poging daartoe

werd onder meer ondernomen door de gebroeders Van der Elst uit Brussel die in 1860 een plan indienden voor het plaatsen van twee machines voor het droogleggen van Het Broek. De drooglegging door hun [pompinstallatie](#) slaagde slechts gedeeltelijk. Op 10 augustus 1860 kwam Het Broek in het bezit van baron M. de Hirsch de Gerenth, bankier te Brussel. Volgens het kadaasterarchief liet hij in 1862 aan Schuitje een stoomwatermolen oprichten en onder leiding van ingenieur Theodoor Leysen slaagde het droog leggen van Het Broek in 1862.

Midden de jaren 1950 was het Donkmeer met omgeving in handen van een door de drie betrokken gemeenten opgerichte 'Intercommunale voor Exploitatie van het Donkmeer'. Vanaf dat moment begon een toeristische uitbating van het meer en de omgeving.

- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000449, De Turfput (DENEFF R., 1977).
- Topografische basiskaart numerieke reeks, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven in 2009, schaal 1:10.000.
- BOGAERT C., DUCHENE H., LANCLUS K. & VERBEECK M. 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie Oost-Vlaanderen, Gemeenten: Berlare, Buggenhout, Lebbeke, Waasmunster, Hamme en Zele*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 20N, onuitgegeven werkdocumenten.
- Biologische Waarderingskaart van Vlaanderen (versie 2, 1997-2010), Berlare, Strijdamstraat [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bwk/#> (geraadpleegd op 20 april 2015).
- *Databank Landschapsatlas Vlaanderen* [CD-rom uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Monumenten en Landschappen], *Ankerplaats Oude Scheldemeander van Overmere-Donk en Berlare Broek* A400026, 2001.
- Tertiair-geologische kaart van Vlaanderen, Berlare, Strijdamstraat [online], <http://www.geopunt.be/> (geraadpleegd op 20 april 2015).

Het Donkmeer beslaat een oppervlakte van 86 hectare en strekt zich uit over de drie Berlaarse deelgemeenten: Berlare, Uitbergen en Overmere. Het gebied staat in de volksmond nog altijd ook bekend als Overmere-Donk, niettegenstaande het meer overwegend op grondgebied Uitbergen ligt.

Dit grote meer is kunstmatig ontstaan door turfsteken in de vroegere Scheldemeander op het Overmeers en Uitbergense Broek. De natuurlijke afsnijding van deze meander had ongeveer 10 000 jaar geleden plaats, toen de veenvorming een aanvang nam. Duizenden jaren verliepen vooraleer de meander volledig opgevuld was door dit verlandingsproces. Op oude kaarten uit de 17de eeuw is er geen spoor van een meer. Op de plaats van het huidige meer werden boerderijen, percelen en zelfs een rechthoekige vijver, de nog bestaande eendenkooi, werd er met 'die Coye' aangeduid. Dit betekent dat het meer voor de 17de eeuw niet bestond. De turf, ontstaan door de verlanding van de Scheldearm, was voor de boeren een waardevolle brandstof en werd vooral in de 17de en 18de eeuw opgegraven. Het Berlaars gebied bleef praktisch onaangeroerd tot de tweede helft van de 17de eeuw. In het oostelijke deel van de verveende Scheldemeander of het Berlare-Broek ving het turfsteken al aan op het einde van de 17de eeuw omdat er in de onmiddellijke omgeving woonkernen voorkwamen. Eind 18de eeuw en in de eerste helft van de 19de eeuw werd het westelijke deel of Overmere-Broek ontgonnen. Waar deze turf weggehaald werd, ontstonden er putten. De aaneenschakeling hiervan, samen met enkele overstromingen van de Schelde, verklaart het ontstaan van het Donkmeer.

De turfontginning werd in het Donkmeer lang voortgezet. Er werd zelfs nog turf gestoken tijdens de oorlogsjaren. Toch moet de ontginning na 1850 wel beperkt geweest zijn, aangezien uit oude kaarten blijkt dat de vorm van het Donkmeer sindsdien weinig veranderd is. Er werden herhaaldelijk pogingen ondernomen tot drooglegging van het Scheldemeandergebied om vruchtbare landbouwgronden te verkrijgen. In 1862 werd daartoe een pompgemaal geplaatst ter hoogte van het Schuitje aan Berlare-Broek. Een enorme verlanding was daarvan het gevolg. De oppervlakte en diepte van het Donkmeer waren dus gedurende de laatste eeuwen erg wisselend, ook wel doordat het meer steeds in verbinding bleef met de Schelde. Wegens de grote diepte kon het Donkmeer echter niet volledig ontwaterd worden.

Het Donkmeer is, samen met het gebied er rond, steeds privé-eigendom geweest. Dit betekent dat elke eigenaar zijn eigen ideeën had over de toegankelijkheid voor het publiek, over de toestemming om te vissen enzovoort. In het begin van de 20ste eeuw zag het meer er dan ook totaal anders uit dan nu: er waren uitgestrekte rietkragen. De ontwikkeling van het volkstoerisme rond het Donkmeer gaat terug tot het einde van de 19de eeuw. Al in het begin van de 20ste eeuw was dit gebied een toeristische trekpleister voor waterrecreatie zoals vissen, spelevaren, zwemmen, en voor wandelaars en fietsers. Talrijke horecazaken, cafés, restaurants gespecialiseerd in palinggerechten en restaurants, veelal in een pittoreske stijl, werden opgericht aan de oevers van het meer, vooral aan de noordzijde. Het Donkmeer groeide vlug uit tot een populair recreatieoord voor eendagstoeristen vanuit de omliggende steden Gent, Dendermonde en Aalst. De stoomtram van Gent naar Zele - Hamme, in gebruik genomen in 1891, maakte rond 1900 publiciteit voor excursies naar het "schoone meer Overmeire-Broek". Ook toenmalige cafés werden afgebeeld op lithografieën van A. Heins, zoals Villa Elvira, In den Jager, Chalet du Bodega, Chalet du Nénuphar.

De omgeving van het meer lokte ook veel kunstenaars, vooral de landschapsschilders van de Dendermondse school. Zij verbleven hier in de eerste villa's die rond het meer werden gebouwd. In 1937 werd een Vereniging tot bevordering van het Toerisme opgericht, de latere VVV Donkmeer. Op 25 juni 1938 vond het eerste waterfeest plaats, uitgegroeid tot een jaarlijkse traditie in augustus.

Na het overlijden van graaf Visart de Bocarmé, kasteelheer en burgemeester van Uitbergen, werd het meer dat zijn bezit was, in 1952 door de nieuwe kasteelheer, baron de Crombrughe de Picquendaele, verkocht. De nieuwe eigenaar was de 'Intercommunale voor Exploitatie van het Donkmeer', opgericht door de gemeenten Berlare, Overmere en Uitbergen. Vanaf dat moment nam de toeristische uitbating van het meer en de omgeving in sterke mate toe. Dit verhoogde de druk op het meer. Na de gemeentefusies werd de intercommunale voor het Donkmeer vervangen door de 'Regie Donkmeer' van de gemeente Berlare. In 1984 werd een bij het reservaat aansluitend nieuw recreatiedomein "Nieuwdonk" in gebruik genomen, gelegen ten zuiden van de eendenkooi.

In het kader van een in 1992 goedgekeurd beheersplan van het Donkmeer werd nadien de herinrichting van de historische eendenkooisite binnen het Donkmeerdomein (op grondgebied Uitbergen) doorgevoerd. De eendenkooi, een aanvankelijk als commerciële vangplaats van eenden aangelegde vijver, werd met zijn zeer specifieke vorm met 4 gebogen vangarmen al op de kaart van 1678 van A. Schockaert aangegeven. De kooi bleef voor de eendenjacht in werking tot 1930. In 1961 werd de eendenkooi voor het publiek opengesteld als natuur- en vogelreservaat later aangevuld met een educatief vogel- en dierenpark.

De historisch verantwoorde restauratie van de eendenkooi (2007-2008) vormt het hoofdthema van de recente cultuurhistorische en natuureducatieve herinrichting van de site. Deze uitzonderlijk goed bewaarde Vlaamse kooisite is bereikbaar vanuit het westen vanaf Brielstraat of vanuit het oosten vanaf Donklaan (via A. Nelenpad, Uitbergen). Bij een eendenkooi hoorde in de regel een kooihuisje als verblijf voor de kooiman. Het eerder al gerenoveerde oude kooihuisje bij de eendenkooi van Overmere - Donk werd in 1994 door brand verwoest. In 1997 volgde de reconstructie ervan naar ontwerp van architect H. Van Sande (Berlare), op basis van beschikbare gegevens en andere vergelijkbare exemplaren. Het betreft een verankerd en gewit bakstenen huisje van circa 3 bij 6 meter onder rieten zadeldak. Het kooihuis is uitgerust met een alkoof en kleine open haard.

- Vlaams Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed, Agentschap Ruimtelijke Ordening Vlaanderen, Afdeling Ruimtelijke Ordening Oost-Vlaanderen, Onroerend erfgoed, archief.
- DE FACQ F., PEEL R., PIESENS C., VAN DEN BOSSCHE H., *De open ruimte in Vlaanderen, Een geografisch-landschappelijke verkenning*, 3, Scheldepolders, Land van Waas, Durmevallei, Binnen-Vlaanderen Oost, Brussel, 1987, p. 29-43.
- DE WILDE I., DE MOOR S., VERSTRAETEN A., *Langs Vlaamse Wegen, wandelen en fietsen in Berlare*, Antwerpen, 1999.
- DE WINNE L., *Donkmeer en Nieuwdonk te Overmere/ Berlare, Toekomstgerichte waterrecreatie*, Toerisme Oost-Vlaanderen, Tijdschrift voor recreatie en cultuur, XL, 3, 1992, p.102-105.
- MAERTENS J., *Over de oorsprong van het Donkmeer*, Heemkundige Kring Overmere, XXV, 3, 2007, p. 113-119.
- STEVENS R., *De eendenkooi van het Donkmeer*, Heemkundige Kring Overmere, XXVII, 1, 2009, p. 3-47.
- STEVENS R., *Donkmeer dankt zijn ontstaan aan het turfsteken*, Heemkundige Kring Overmere, XXII, 1, 2004, p. 3-18.
- VAN WAELVELDE W., *Donkmeer te Berlare*, s.l., 1980.
- VENNEMAN R., ADAM A., ADAM M., *Berlare in prentkaarten, prentkaarten van de deelgemeente Berlare*, 1984, p. 173.

Dit gebied ligt ten westen van Berlare, aan de linkeroever van de Schelde. Waarschijnlijk vond in het begin van het laatglaciaal (15 500 tot 11 500 jaar geleden) de overgang plaats van een verwilderd naar een meanderend rivierpatroon. De oorzaak van de overgang was het milder wordende klimaat en de toename van de plantengroei, waardoor de vegetatie verdichtte en de erosie afnam. Aan de buitenkant van de bochten vindt een uitschuring plaats, aan de binnenkant afzetting van materiaal. Hierdoor verlegt de rivier geleidelijk haar loop in de richting van de buitenkant van de bochten. Uitschuring en afzettingen gebeuren vooral bij extreem hoge waterstanden, waarbij in de binnenbocht zogeheten sikkelsbanken worden gevormd. Die zijn als lage, gebogen ruggen in het landschap zichtbaar. Vooral tussen Gent en Dendermonde heeft de Schelde uit die periode een groot aantal fossiele meanderbochten achtergelaten, bijvoorbeeld die van Overmere-Donk, Kalken en Laarne-Damvallei. De overgang van een verwilderd naar een meanderend rivierpatroon ging gepaard met een insnijding, waardoor de toenmalige Scheldevlakte enkele meters beneden het algemene opvullingsniveau van de Vlaamse Vallei kwam te liggen. Die insnijdingsfase was bepalend voor het uitzicht van de huidige rivierlakte, omdat latere riviererosie en afzetting zich grotendeels beperkten tot het gebied binnen de laatglaciale overstromingsvlakte. Hierdoor komen de grenzen van de laatglaciale rivierlakte langs een groot deel van de Schelde overeen met die van de huidige alluviale vlakte. De hoogte in de alluviale vlakte van de Schelde varieert tussen de 3 à 4 meter boven zeeniveau. De afgevlakte zandige donken hebben een hoogte tussen de 4 en 5 meter. De duinen binnen de rivierlakte zouden later als hogere, drogere donken midden in het vochtige alluvium vestigingsplaatsen bij uitstek vormen voor de mens. Veel van die duinmassieven vormen nu trouwens nog steeds felbegeerde locaties voor luxueuze villawijken.

De afsnijding van de meander van Overmere had ongeveer 10.000 jaar geleden plaats, toen nam de veenvorming een aanvang. Duizenden jaren verlieten vooraleer de meander volledig opgevuld was door dit verlandingsproces. Dit gebied bleef praktisch onaangeroerd tot de tweede helft van de 17de eeuw. Slecht op het eind van de 17de eeuw begon men met turf te steken. Volgens Mys gebeurde dit het eerst in het oostelijke deel van de meander omdat er in de onmiddellijke omgeving woonkernen voorkwamen. De ontginning werd nadien in het Donkmeer voortgezet. Er werd zelfs nog turf gestoken tijdens de oorlogsjaren. Toch moet de ontginning na 1850 wel heel beperkt geweest zijn, aangezien uit oude kaarten blijkt dat de vorm van het Donkmeer sindsdien weinig veranderd is. Herhaaldelijk werd gepoogd het gebied droog te leggen om vruchtbare landbouwgronden te verkrijgen. In 1862 werd een pompgemaal geplaatst ter hoogte van het Schuitje. Wegens de grote diepte kon het Donkmeer niet volledig ontwaterd worden. Op oude kaarten uit de 17de eeuw is er geen spoor van een meer; op de plaats van het huidige meer worden boerderijen, percelen en zelfs een rechthoekige vijver, 'die Coye' aangeduid. De twee nu nog bestaande beken, de Kappelbeek en de Tweegootsloot, vindt men wel terug. Dit betekent dat het meer voor de 17de niet bestond. Het turf, dat ontstaan is door de verlanding van de Scheldearm, was voor de boeren een waardevolle brandstof en werd vooral in de 17de en 18de eeuw opgegraven. Men schat dat in totaal 6 miljoen m³ ontgonnen werd. Waar deze turf weggehaald werd, ontstonden er putten. De aaneenschakeling hiervan, samen met enkele overstromingen van de Schelde, verklaart het ontstaan van het Donkmeer.

Op de kabinetskaart de Ferraris (1771-1777) kan men enkele grote vijvers terugvinden op de plaats van de Donk. Ferraris vermeldt in zijn verslag ook de turfwinning. Op latere kaarten, o.a. op de topografische kaart van Vandermaelen (1854), vindt men een meer dat groter dan het huidige was. Dit veranderde weer in 1862, toen zodanig veel water uit het meer en uit de omgeving werd weggepompt dat 180 ha landbouwgrond gewonnen kon worden. Een enorme verlanding was daarvan het gevolg. De oppervlakte en diepte van het meer waren dus gedurende de laatste eeuwen erg wisselend, ook wel doordat het meer in verbinding bleef met de Schelde. De Donk is, samen met het gebied errond, privé- eigendom geweest. Dit betekent dat elke eigenaar zijn eigen ideeën had over de toegankelijkheid

voor het publiek, over de toestemming om te vissen enz. In het begin van deze eeuw zag het meer er dan ook totaal anders uit dan nu: er waren uitgestrekte rietkragen. De toenmalige eigenaar beheerde de eendenkooi.

Midden de jaren 1950 was het gebied in handen van een door de drie betrokken gemeenten opgerichte 'Intercommunale voor Exploitatie van het Donkmeer'. Vanaf dat moment begon een toeristische uitbating van het meer en de omgeving. Dit verhoogde de druk op het meer. Op topografische kaarten herken je onmiddellijk het toeristische deel van het Donk. Er zijn asfaltwegen en er is vooral door de horeca veel gebouwd. In 1972 startte naast het meer, in het zuidwesten, een 75 ha grote zandwinning, eigendom van DDS: Intercommunale Durme-Dender-Schelde. Hierdoor daalde het waterpeil van de Donk meermaals, zodat toevoeging van Scheldewater nodig was. De intercommunale voor het Donkmeer werd ontbonden en er ontstond een 'Regie van het Donkmeer'. Die is vooral bekommerd om de instandhouding van de visrecreatie. Ondertussen stopte ook de DDS met de zandwinning en plande men voor dit gebied een nieuw recreatiecentrum.

De Parijse familie Bouilliers bouwde in 1778 een streng - classicistisch buitenverblijf op een domein naast de Schelde. Rond het kasteeldomein ligt het park dat heel wat merkwaardige bomen bezit. Het kasteel is via een mooie dreef met het dorp Uitbergen verbonden. Deze dreef loopt parallel met de Schelde.

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Omvat

- **Moleneindestraat 27-31 (Berlare)** Het kasteel van Uitbergen is een voorbeeld van een minstens tot de 16de eeuw opklimmende omwalde hoeve, die in de loop van de 18de eeuw evolueerde naar een zelfbedruipende omwalde buitenplaats met aangelegd park als eigendom van adellijke families. De verdere evolutie gedurende de 19de eeuw toont een verschuiving van functie als zomerresidentie naar een kasteel met permanente bewoning. Deze evolutie ging steeds gepaard met verbouwingen en uitbreidingen aan het domein, waardoor de buitenplaats onder de families de Kerchove d'Ousselghem, van den Steen de Jehay en Visart de Bocarmé evolueerde tot een kasteel met neoclassicistisch voorkomen volgens het "entre cour et jardin"-principe, met zeer waardevolle landschappelijke parkaanleg en bijkomende aanhorigheden zoals de conciërge- en hovenierswoning.

Omvat de aanduiding als

- **Donklaan (Berlare)** Het Donkmeer beslaat een oppervlakte van 86 hectare en sterkt zich uit over de drie Berlaarse deelgemeenten: Berlare, Uitbergen en Overmere. Het gebied staat in de volksmond nog altijd ook bekend als Overmere-Donk, niet tegenstaande het meer overwegend op grondgebied Uitbergen ligt.
- **Blauwhofdreef, Damweg, Kamershoek, Schuitje, Turfputstraat (Berlare)** Het Broek te Berlare is beschermd als landschap.
- **Brielstraat, Donklaan, Nieuwdonk (Berlare)** Het gedeelte van de plassen van Overmere - Donk dat op het moment van de bescherming (1956) eigendom was van "Intercommunale voor de exploitatie van het Donkmeer" is beschermd als landschap.
- **Alfred Nelenpad (Berlare)** De plassen van Overmere - Donk werden beschermd als landschap bij koninklijk besluit van 6 juli 1956. Deze bescherming werd uitgebreid met een perceel aan de oostzijde van het gebied.
- **Berlare (Berlare)** De Turfput te Berlare is beschermd als landschap.

Is deel van

- **Berlare (Berlare)**
- **Overmere (Berlare)**
- **Uitbergen (Berlare)**
- **Wichelen (Wichelen)**

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135203>